

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת חקת תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתס"ו

סעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

הוא לטהר טמאי מתים, וכמו כן הם תעודתם הוא לטהר הרשעים הקרויין מתים (ברכות יח.).

וכמו שהפירה אדומה מטהר טמאים ומטמא טהורים, כן הוא בהמוכיה את אחרים, כמו שכתב בויגד משה בפרשתנו (דף שעו), על פי מה שאמר הבעל שם טוב הק' זי"ע (עיין מעין זה בספר תולדות יעקב יוסף פ' חאת הברכה אות כב), דהמוכיה דומה למטאטא (בעושים) המכבד את הבית, שאף על פי שהבית נעשה נקי על ידו, מכל מקום הבעושים המכבד נעשה מלוכלך. וכן כדמיון מי שנטבע ברפש ואינו יכול לצאת משם, אזי מי שבא להצילו, הוא צריך ליכנס בתוך הרפש ולאחוז בידו ולהוציאו, נמצא דעל כרחך המציל נעשה מלוכלך. נמצא דענין התוכחה הוא ממש כדמיון חק פרה אדומה, כמו שאפר הפרה הועילה לטהר טמאים, אך מאידך גיסא המזה נעשה טמא. כן גם המוכיה, דבריו מועילים לטהר טמאים להורותם דרך ישרה, אך הוא עצמו העומד לטהר אחרים, נעשה לפעמים טמא ומלוכלך. עיין שם בארוכה.

ועל כן שפיר הסמיך הכתוב כאן, חקת התורה אשר צוה ה' לאמור, שזהו חוק מאת ה' שהמנהיגים צריכין לומר תוכחה, כי נשמות המוכיחים הם מפרשה זו של פרה אדומה, שהוא מטהר טמאים, ולעומת זה מטמא טהורים.

וזהו שאמר, שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, שמספרם הם ששים רבוא כמנין אותיות התורה, וישנם נשמות שהמה מכוונים נגד פרשה פרה אדומה, ועל כן שואלין מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, מהו ענינם של בני אדם המוכיחים, הלא טוב יותר לשניהם, להמוכיה ולמי שמוכיחים אותם, שלא יאמרו תוכחה וכנ"ל. לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה, דא גזירת אורייתא אשר צוה ה' לאמור.

*

והנה רבי משה הדרשן נתן טעם למצוה זו, משל לבן שפחה שטינף פלטיץ של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל. וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל העוסקין בה. וכשם שנטהרו באפרו שנאמר (שמות לב-ב) ויזר על פני המים וגו'. כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי (רש"י יט-כב) ע"כ.

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור, דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה וגו' (וי-ב). ויש להבין דלכאורה פרשה זו אין מקומה כאן, שהרי בשנה השניה ליציאת מצרים עשו הפרה אדומה בעת הקמת המשכן, ומיתת מרים וחטא מי מריבה היתה בסוף ארבעים שנה ליציאת מצרים. ובגמרא (מועד קטן כח.) דרשו מטעם זה סמיכות, מה פרה אדומה מכפרת, אף מיתתן של צדיקים מכפרת ע"ש.

ונראה עוד בהקדם לבאר דברי רש"י זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר מה המצוה הזאת, ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני, ואין לך רשות להרהר אחריה (עיין תנחומא ז) ע"כ. ויש להבין הלשון 'מונין את ישראל'. ויש לומר על פי מה שכתוב בתורת משה בפרשתנו (פה) לפרש התרגום, זאת חקת התורה, דא גזירת אורייתא. דהנה אלמלא מצות תוכחה היה כל צדיק יושב בשלוח בביתו, עוסק בעבודת השם, והוא לא היה נענש בעון הדור. ובני הדור גם הם יכולים היו להצטדק וללמד זכות על עצמם, כי לא היה להם ממי ללמוד את הטוב, ואיש לא הזהירם ולא הוכיחם על מעשיהם, כי אז היה עונשם קל בהרבה. עכשיו משניתנה מצות הוכח תוכיח את עמיתך, הוטל אחריות כבדה על הצדיק, ואין עוד שום תירוץ בפני הבריות. וזהו שמרמו כאן התרגום זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור, חוקה זו אשר צוה ה' לאמר לאחרים, להזהירם, להוכיחם וללמדם תורה ומצוות, היא היא גזירת אורייתא הגזירה, העיקרית של התורה. גזירה היא לדור שאינו שומע את התוכחה, וגזירה לצדיקים, שלעולם אינם יוצאים כראוי ידי חובתם באמירת תוכחה ע"כ.

ונראה הא דרימו זאת הכתוב בהתחלת פרשת פרה אדומה, דידוע כי יש ששים רבוא אותיות בתורה. וכנגדן יש ששים רבוא נשמות בישראל, אשר כל אחד מקושר באות אחת שמשם נמשך חיותו. וכפי הענין שנשרש בתורה כן הם חיי האדם בעולם. ולדוגמא העושר האות שלו בתורה הוא בפרשה של כסף וזהב, ולעומת זה הענין נשרש באות שבתורה שענינו הוא עניות ואביונות. והנה הראה ה' לאדם הראשון דור דור ודורשיו, ויתכן לומר כי מנהיגי ישראל שעליהם מוטל להוכיח את ישראל לטהרם מטומאתם, הם מקושרים באותיות של פרשת פרה אדומה, שענינו

ויש לומר עוד בטעם שהפרה מטמא טהורים ומטהר טמאים, דאיתא בגמרא (עבודה זרה ד:) אמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שנאמר (דברים ה-ט) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו'. והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא ישראל ראוין לאותו מעשה נכלומר גבורים ושליטים ביצרם היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה, דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים [בסיני נאמר, אלמא גבורים ואמיצי לבב ביראתם היו] ע"כ. ואם כן הסיב ה' את ישראל בחטא העגל, לטמא ישראל טהורים, כדי להורות בזה דרכי התשובה, שיוכלו לטהר את הטמאים, בני אדם הסרים מהתורה יקחו חיוק מחטא העגל שיכולים עוד להתטהר.

וראיתי לפרש בשם הרה"ק מהר"מ מבילגוריי זצ"ל דכוונת משה רבינו היתה לטובת בני ישראל, ואף שידע שצפוי לו עונש על כך, מכל מקום מסר נפשו לטובתם, כי חשש שבני ישראל ברבות הימים לא ילמדו קל וחומר מהסלע לקיים דיבורו של מקום. ואילו היה מוציא המים בכח דיבורו לבד, היה מעורר בזה קיטרוג, שהסלע די לו בדיבור, ואילו בני ישראל לא מקיימים דיבורו של ה', על כן מסר נפשו לטובת ישראל והכה את הסלע, וגם ישראל באים עכו"ם וחובטין אותו ואחר כך עושין תשובה (שמ"ר לו-א). וזהו כוונת הפייט (בתפלת גשם) על הסלע הך ויצאו מים, דלכאורה תמוה להזכיר חטאו של משה, שהלא נענש על כך. אך באמת זכות גדול הוא למשה, שמסר נפשו לטובת הכלל בכדי למנוע קיטרוג מעל ישראל, וזהו שמוזכרין את מסירת נפשו של משה רבינו לטובת ישראל, שבזכותה נזכה לגשמי ברכה ודפח"ח.

עוד יש לומר דאיתא במדרש (ויק"ר יג) בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, בתחלה הלכו אצל חור, אמרו לו (שמות לב-א) קום עשה לנו אלהים, כיון שלא שמע להן עמדו עליו והרגוהו וכו'. ואחר כך הלכו אצל אהרן, אמרו לו קום עשה לנו אלהים, כיון ששמע אהרן כן מיד נתיירא, וה"ד (שם לב-ה) וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, נתיירא מהזבוח לפניו, אמר אהרן מה אעשה, הרי הרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם הורגים אותו שאני כהן, מתקיים עליהם המקרא שכתוב (איכה ב-ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ומיד הם גולין (הובא ברש"י שמות לב-ה). ואם כן אהרן בעשותו את העגל טימא את עצמו כדי לטהר בזה את הטמאים שעשו את העגל, שלא יפשעו עוד יותר בהריגת כהן ונביא. והוא על דרך שאמרו (עירובין לב:) ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא, ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבא ע"ש.

ואם כן סיבת חטא מי מריבה על ידי משה, היתה דומה לאותה סיבה שחטא אהרן בהעגל, וכמו ששם היה מוכן אהרן לחטוא ולהענש כדי שלא יהא קיטרוג על הכלל ישראל להרוג כהן ונביא, כן עשה משה במי מריבה, להכות את הסלע, שלא יהא קטרוג שהסלע מקיים דבר ה' ולא ישראל. וכמו שבעגל אם כי הכוונה היתה לטובה, מכל מקום היה בו פגם חטא ונצרך לכפרת פרה אדומה, כן נענשו במי מריבה שלא יכנסו לארץ.

*

אך לפי זה דיש טעם למצות פרה אדומה, שהוא דומה בכל פרטיה לחטא העגל, ובא לכפר עליה, אם כן למה קרא אותה הכתוב בשם חוקה, חק בלי טעם. ונראה דהכוונה הוא, לפי מה שנתבאר לעיל דגזירת המלך היה לשלוט בהם יצר הרע, אם כן כאנוסים היו בני ישראל ואונסא כמאן דלא עביד דמי, ולמה צריכין כפרה על זה גם הדורות הבאים, וזהו החוק שיש במצוה זו. והיינו כי פרה אדומה באמת טעם יש בה לכפר על העגל, אבל עצם הדבר שהעגל צריכה כפרה זהו בגדר חוק.

*

ויש להוסיף עוד, על פי מה שמצינו ביעקב קודם מיתתו, שקרא לבניו ואמר להם, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט-א). וברש"י ביקש יעקב לגלות את הקץ, ונסתלקה ממנו שכינה (פסחים נו). ע"כ. ושמעתי לפרש כי הנה יש שני זמני גאולה, כמו שדרשו (סנהדרין צח). אני ה' בעתה אחישנה (ישעיה ס-בב) זכו אחישנה, לא זכו בעתה ע"ש. והנה אחישנה אין לה זמן קבוע, וכיון שביקש יעקב לגלות את הקץ, על כרחך היינו הזמן של בעתה, ואם כן הביט עליהם יעקב שהם בבחינת לא זכו, שאין עושין רצונו של מקום, שאז זמן גאולתם היא בעתה. ולכן נסתלקה ממנו שכינה, כי הצדיק צריך לראות רק בטובתן של ישראל בעין יפה. ולא ידון אותם לאין עושין רצונו של מקום ודפח"ח. וכמו כן משה רבינו היה צריך להביט בעין יפה על ישראל, שבדאי ילמדו קל וחומר מהסלע, וגם הם יקיימו דיבור ה', וכאשר הביט עליהם משה בעין רע, שאי אפשר לדבר אל הסלע, כי לא ילמדו ישראל לקח מזה, היה בו פגם ונענש.

והסמיק הכתוב חטא מי מריבה לפרשת פרה אדומה, וביאר ברש"י (ב-א) שלא צוה המקום להכותו, אלא ודברתם אל הסלע, ומשה הרים את המטה ויך את הסלע. ואמר ה' למשה ולאהרן, יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם (ו-ב). וברש"י שאלו דברתם אל הסלע והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה, ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו ע"כ. ובאמת יפלא למה שינה משה מאמר ה', ותחת לדבר אל הסלע הכהו.

ובזה מובן לשון הכתוב (דברים לב-ג) על אשר 'מעלתם' בי בתוך בני ישראל וגו', על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל. והיינו כי מעילה הוא שלוקח חפץ של קודש ועושהו כחולין להשתמש בו הדיוט. וקודש ישראל לה' ראשית תבואתה (ירמיה ב-ג), וכאשר מביט עליהם משה כהדיוטים, הרי זה כמועל בהקדש ועושהו חולין. וזהו על אשר 'מעלתם' בי בתוך בני ישראל, שהיתה בזה מעילה בקדושתן של ישראל, לחשוב עליהם שלא ילמדו לקח מהסלע לעבודת יוצרם.

נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' לוי יצחק ליכטנשטאטער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' שלמה האפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' יצחק קיזעלניק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' יואל משה בינער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' ישעי בועיר הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למול טוב
נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' יואל ב"ד יעקב ווערצבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בתגלחת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אלעזר יואל וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בתגלחת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' יוחנן אליעזר ברי"ח הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בתגלחת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' הלל צימננד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהבנם בנו לעול התורה והמצות	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' מרדכי דוד וויטריאל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהבנם בנו לעול התורה והמצות